

Köszöntelek a Mozaik Egyesület Autizmusról szülőknek című online edukációs programjában.

Ha még nem tetted meg, javaslom, hogy nézd meg a program bevezető videóját is, mert abból képet kaphatsz arról, milyen céllal hoztuk létre ezt az anyagot, és hogyan tudod a lehető leghatékonyabban elsajátítani a benne szereplő ismereteket.

Ebben a videóban A fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ egyezményről, vagy ahogy rövidítve használjuk a CRPD-ről lesz szó. Felmerülhet, hogy miért beszélünk egy alapvetően szülőknek szóló videó sorozatban egy ENSZ egyezményről, ez most kiderül.

Ez az egyezmény 2006-ban született meg az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében, és azért volt rá szükség, mert világszerte azt tapasztalták: a fogyatékossgal élő emberek – köztük az autista emberek – hiába rendelkeznek elvileg emberi jogokkal, a gyakorlatban gyakran nem tudnak élni velük. Nem azért, mert nem akarnak, hanem mert a környezetük nem alkalmas erre.

A CRPD egyik legnagyobb értéke, hogy szemléletváltást hozott azzal kapcsolatban, hogyan is gondolkodunk a fogyatékos emberekről.

Ahhoz, hogy megértsük, ennek az egyezménynek a jelentőségét, érdemes egy kicsit arról beszélni, hogyan gondolkodtunk korábban a fogyatékossgáról, és mit mond ehhez képest a CRPD.

A régebbi, úgynevezett orvosi modell szerint a probléma az emberben volt. Ha egy gyermek nem tudott beilleszkedni az iskolába, nem tudott úgy tanulni, ahogy azt elvárták tőle, nem tudott alkalmazkodni, akkor azt mondtuk: „vele van a gond”. Autista gyerekek esetében ezt sokan ismerjük: túl érzékeny, túl lassú, túl különös, túl nehéz.

Ha egy felnőtt nehezen hozott döntéseket, elvettük tőle a döntés jogát, és helyette döntöttünk.

Ha egy fogyatékos ember nem volt képes az általunk megszokott keretek között élni, intézménybe zártuk, ahol kiszolgáltuk, kevéssé figyelve az ő saját igényeire, vagy képességeire.

A CRPD ezzel szemben a társadalmi modellt képviseli. Ez azt mondja: nem az ember a probléma, hanem az akadályok körülötte. Nem az autista gyermekkel van baj, ha nem bírja a zajos tantermet, hanem a tanterem nincs rá felkészítve. Nem ő a „nehéz eset”, ha másképp kommunikál, hanem a rendszer nem elég rugalmas.

A döntéshozatalban ebben a keretrendszerben támogató segít a jó döntés meghozatalában és a lakhatásban is a támogatáson van a fő hangsúly. Hogy teljes legyen a kép, meg kell még említenem a támogatott foglalkoztatás fogalmát is, de ebben a videóban ezt most nem fogom kibontani.

niozaik

Autizmus

szabadegyetem

Ez a szemléletváltás azért nagyon fontos, mert innentől kezdve nem azt keressük, hogyan lehetne az autista embert „megjavítani”, hanem azt, hogyan lehet a környezetet hozzá igazítani. A CRPD nagy jelentősége abban áll, hogy ehhez a fajta szemlélethez teremt alapot.

Magyarország 2007-ben ratifikálta az egyezményt, és ezt egy külön törvényben is kihirdette:

a 2007. évi XCII. törvényben. Ez nagyon fontos, mert ez azt jelenti, hogy a CRPD nem csak egy nemzetközi dokumentum valahol a fiókban, hanem a magyar jog része. Vagyis mindaz, amit kimond, elvileg itthon is kötelező érvényű.

Mit is mond ki konkrétan a magyar törvény? Ez a jogszabály nem csak általánosságokat tartalmaz, hanem nagyon is gyakorlati jogokat sorol fel.

Kimondja például, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek – így az autista embereknek is – joguk van a közösségi részvételhez. Ez azt jelenti, hogy nem lehet őket automatikusan kizsorítani az óvodából, iskolából, közösségi programokból, csak azért, mert „túl bonyolult velük”.

Joguk van ahhoz is, hogy a lehető legnagyobb önállóságban élhessenek, és hogy ehhez megkapják a szükséges támogatást. Nem elkülönítve, nem elzárva, hanem a társadalom részeként.

Az egyezmény és a magyar törvény külön hangsúlyozza az oktatáshoz való jogot. Ez nem merül ki abban, hogy egy autista gyermeket „felvesznek” egy intézménybe.

A CRPD szerint az oktatásnak:

- befogadónak kell lennie,
- figyelembe kell vennie az egyéni szükségleteket,
- és biztosítania kell az ésszerű alkalmazkodást.
- Ez a gyakorlatban olyan dolgokat jelenthet, mint:
- rugalmasabb számonkérés,
- vizuális segítségék,
- kiszámíthatóbb napirend,
- vagy egyszerűen az, hogy komolyan veszik a szülő és a gyermek jelzéseit.

Fontos megérteni: az ésszerű alkalmazkodás nem kivételezés. Nem azt jelenti, hogy az egyik gyerek „többet kap”, hanem azt, hogy mindenki esélyt kap arra, hogy egyáltalán részt tudjon venni.

Az egyezmény egyik legismertebb mondata a „semmit rólunk nélkülünk” elv. Ez elsőre nagyon nagyszabásúnak hangzik, de a hétköznapiakban is értelmezhető.

Ez azt jelenti, hogy:

- amikor a gyermekünkről döntenek, nem lehet őt teljesen kihagyni,
- és nem lehet a szülőt sem félresöpörni azzal, hogy „ez szakmai kérdés”.

A CRPD szerint az autista gyermek véleménye is számít – akkor is, ha nem beszél, akkor is, ha másképp fejezi ki magát. A viselkedés, a tiltakozás, az elzárkózás is kommunikáció. A rendszer feladata ezt megtanulni értelmezni.

Ez az egyezmény sok szülő számára akkor válik igazán fontossá, amikor konfliktusba kerül a rendszerrel. Amikor azt mondják:

- „nincs rá kapacitás”,
- „nálunk ez nem szokás”,
- „nem tudjuk megoldani”.

Ilyenkor több más jogszabály mellett a CRPD segít abban, hogy ne csak kérjünk, hanem jogokra hivatkozzunk. Arra, hogy Magyarország vállalta: az autista embereknek joguk van a részvételhez, az oktatáshoz, az önálló élethez, és ahhoz, hogy a környezet alkalmazkodjon hozzájuk.

Összegezve tehát. A CRPD egy olyan Magyarországon is érvényes jogszabály, mert paradigma váltást hozott a fogyatékos emberekről való gondolkodásban, és az értük való gyakorlati munka alapja

Ezzel az Autizmus – jogok és lehetőségek című modul első videójának végére értünk.

Javaslom, hogy töltsd ki a videóhoz kapcsolódó, tíz kérdésből álló ellenőrző tesztet, mert ez segít rögzíteni a hallottakat. Találkozunk a következő videóban!

mozaik Autizmus szabadegyetem

A projekt az Európai Unió "Polgárok, egyenlőség, jogok és értékek" (CERV) programjának támogatásával valósul meg. Az Európai Bizottság támogatása nem jelenti a projektben megvalósított tevékenységek tartalmának jóváhagyását, amely kizárólag az azt megvalósítók álláspontját tükrözi, valamint a Bizottság nem tehető felelőssé ezen információk bármilyen felhasználásáért.

Készítette: MOZAIK Közhasznú Egyesület az Autizmussal Élő Emberekért.

2025.

www.autimozaik.hu